

Аутор Марјан Михајловић

Конкурс Дигитални час

Школска година 2018/2019.

Група предмета Друштвене науке, уметност и спорт

Пројекат Филм некад и сад

Школа	ОШ „Мирослав Антић“, Ниш
Наставник историје	Марјан Михајловић
Наставни предмет	Свакодневни живот у прошлости
Интердисциплинарност	Историја, српски језик, ликовна култура
Разред	VIII
Наставна тема	Фотографија, филм, радио и телевизија некад и сад
Наставна јединица	Филм некад и сад
Тип часа	Пројектна настава (четири часа и три ваннаставне активности)
Наставне јединице/теме кроз које се пројекат може реализовати, прописане	Свакодневни живот у прошлости: Феномен фотографије, филма, радија и телевизије; Фотографија, филм, радио и телевизија у садашњости; Фотографија, филм, радио и телевизија у прошлости; Фотографија, филм, радио и телевизија у Србији некад и сад.
Правилником о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 2/10, 3/11, 8/13 и 5/14)	Историја: Промене у привреди, друштву и култури у другој половини XIX и почетком XX века; Економске, културне и друштвене прилике у свету после Великог рата; Послератни свет и његове супротности. Ликовна култура: Теорија филма (Специјалност филмског језика и начина филмског изражавања; начин снимања – кадар, гро-план, углови снимања, кретање камере; монтажа; технички проблеми филма; технологија развијања филма; идејна страна филма; кратка историја филма; практични задаци – лакши задаци у реализацији); Практичан рад

(Анимирање колаж-техником, анимирање помоћу цртежа, израда краћих документарних филмова).

Српски језик: Књижевно-теоријски појмови – Драма (Протагонист и антагонист. Разрешење сукоба. Катарза. Сценски знакови. Режија. Телевизијска драма); Језичка култура – Основни облици усменог и писменог изражавања (Репортажа); Књижевност (Карактеризација ликова увидом у форме приповедања. Драматизација прозног текста).

Исходи – Усвоје и прошире знања о улози фотографије, филма, радија
ученици ће бити у и телевизије у свакодневном животу људи некад и сад;

стању да: усвоје основне теоријске и функционалне појмове из позоришне и филмске уметности; упознају културна и научно-технолошка достигнућа у другој половини XIX и почетком XX века; повежу појаве из прошлости са појавама из садашњости; развијају поштовање према културној баштини и потребу да се она негује и унапређује; поступно и систематично буду оспособљени за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм); развијају истраживачку радозналост; развијају способност повезивања знања из различитих области; развијају креативне способности; самостално израде пројекат применом рачунарских технологија; развијају интересовања за примену рачунара у свакодневном животу и раду.

Облици рада Фронтални, индивидуални, рад у пару, групни рад, тимски рад, практичан рад.

Наставне методе Монолошко-дијалогска, самостални истраживачки рад, рад са текстом, илустративна, демонстративна, вршњачко учење.

Наставна средства Интернет, видео-бим, уџбеници, стручна литература, пројектни образац, паметни телефони, апликације.

Место реализације Дигитални кабинет, филмски простор.

Предуслов за реализацију пројекта	Информатичка писменост ученика и наставника – познавање програма за израду презентација (MS PowerPoint, Prezi); искуство у коришћењу паметних телефона, интернета.
Примена ИКТ-а	Wordpress (ауторски сајт „Настава историје“ https://nastavaistorije.wordpress.com/); YouTube; MS PowerPoint; Prezi; iOS (Stop Motion Studio; Magisto Video Editor & Maker, MAVIS - Pro Camera, iMovie); Android (Stop Motion Studio; KineMaster, VivaVideo, Magisto Video Editor & Maker, Video Show; Intro Maker).
Активности ученика	Усвајање нових знања, искуствено повезивање, обнављање стечених знања, истраживачки рад, планирање, трагање за изворима знања на интернету, коришћење препоручене литературе, уочавање и решавање проблема, осмишљавање и писање сценарија, подела улога, коришћење апликација за снимање филма, монтирање материјала, презентација.
Активности наставника	Организација тока часа, мотивисање ученика, управљање техником, објашњавање појмова, обнављање претходно стеченог градива, креирање садржаја и презентација, представљање проблема и предлога за његово решавање, упућивање ученика на коришћење литературе и интернета, вредновање рада ученика, процењивање сопственог рада.
Кључни појмови	Филм, браћа Лимијер, неми филм, звучни филм, играни филм, анимирани филм, документарни филм, синопсис, сценарио, режија, камера, кадар, сцена, монтажа.
Корелација	Информатика и рачунарство, техничко и информатичко образовање, грађанско васпитање, енглески језик, музичка култура.

Уџбеници Ђорђе Ђурић, Момчило Павловић, *Историја за осми разред основне школе*, Завод за уџбенике, Београд, 2010; Драгомир Бонџић, Коста Николић, *Историја за осми разред основне школе*, Завод за уџбенике, Београд, 2015; Зоран Павловић, Јово Боснић, *Мозаик прошлости 8*, Бигз, Београд, 2010; Предраг Симић, Ивана Петровић, *Историја 8*, Нови Логос, Београд, 2015; Радош Љушић, Љубодраг Димић, *Историја за осми разред основне школе са читанком и радном свеском*, Фреска, Београд, 2010; Предраг М. Вајагић, Ненад Стошић, *Историја за осми разред основне школе*, Клет, Београд, 2010.

Јован Глигоријевић, *Ликовна култура 8*, Бигз, Београд, 2010; Сања Филиповић, *Ликовна култура 8, уџбеник за осми разред основне школе*, Клет, Београд, 2014; Драган Ђорђевић, Зоран Игњатовић, *Ликовна култура за осми разред основне школе*, Едука, Београд, 2012; Здравко Милинковић, Љиљана Теодоровић, *Ликовна култура – уџбеник за осми разред основне школе*, Завод за уџбенике, Београд, 2012.

Извори и литература Радивоје Андрић, *Како снимити филм*, Београд, 2008.

Џери Бејли, *Велики проналасци. Како се свет мењао*, Београд, 2008; Дејан Косановић, *Почеци кинематографије на тлу Југославије 1896–1918*, Београд, 1985; Дејвид А. Кук, *Историја филма*, I-II, Београд, 2018; Ричард Плат, *Свет филма*, Београд, 2006.

Melita Horvatek Forjan, *Od ideje do realizacije: Kako snimiti film u školi* (<http://www.medijskapismenost.hr/od-ideje-do-premijere-filma/>)

<https://nastavaistorije.wordpress.com/>

<https://www.apple.com/itunes/>

<https://play.google.com/store>

I ЧАС – Историја филма

Уводни део

На почетку часа подсећамо се Друге индустријске револуције која је обележила другу половину XIX века. Набрајамо научна и техничка открића која су довела до великих промена у свим сферама живота (електрична енергија, динамо машина, мотор на наизменичну струју, сијалица, x-зраци, периодни систем елемената, вакцина против беснила, мотор са унутрашњим сагоревањем, аутомобил, цепелин, авион, телефон, радио, филм).

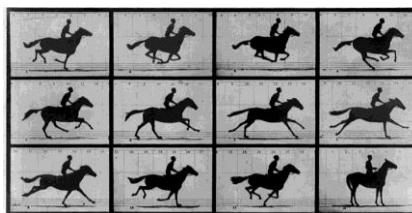
Напомињемо да су људи одвајкада покушавали да некако забележе покрет. Као резултат те фасцинације настале су „покретне слике“ и измишљен је филм. Истичемо да ћемо се на овом часу упознати са историјом филма и да ћемо се филмом бавити још наредна три часа и кроз неколико ваннаставних активности. Циљ пројекта је да ученици што више науче о филму, а то најбоље могу ако га сами осмисле и сниме. У томе ће им помоћи савремене дигиталне технологије.

Главни део

Наставник упознаје ученике са настанком и почецима филмске уметности, коју још називамо „седмом уметношћу“. Своје излагање прекида приказивањем инсерата из појединих филмова преко ауторског сајта „[Настава историје](#)“.¹

Напомиње да се филм развио из фотографије. Прве покретне слике настале су због једне опкладе. Два пријатеља Американца, посматрајући коњске трке, запитали су се да ли коњ у трку има све четири ноге у ваздуху. Један је тврдио једно, а други друго. Дилему је разрешио фотограф Едвард Мајбриц, кога су позвали да им помогне. Он је поставио низ фотоапарата уз стазу за коњске трке, а за окидач сваког фотоапарата привезао је танак конопац. Када би коњ прошао, конопац би се покидао и фотоапарат би сликао.

Прелиставањем фотографија изгледало је као [коњ који трчи](#). То скоро да је био филм.

Ускоро је откривен принцип снимања филма. Браћа Луј и Огист Лимијер изумели су прву камеру и снимили прве филмове. Први филм [Улазак воза у станицу](#) приказали су 28. децембра 1895. године у Паризу у ресторану „Гранд-кафе“. Занимљивост је да су се присутни гледаоци разбежали угледавши на филмском платну воз који иде ка њима.

¹ Опционо можемо користити презентацију „Историја филма – почетак филма“ са YouTube-канала „FILMOFIL“ <https://www.youtube.com/watch?v=VxbWNAL0o-A>

Прва пројекција филма у Србији одржана је само шест месеци касније (6. јуна 1896. године) у кафани „Златни крст“ на Теразијама у Београду, када су приказани први Лимијерови филмови.

Након тих почетака, развој филма текао је врло брзо. Први прави филмски уметник, кога сматрају „оцем наративног филма“, био је Жорж Мелијес. Случајно је открио ефекат заустављеног кадра 1896. године, као и ручно бојење сваког фрејма (сличице) филмског кадра. Пре бављења филмом био је позоришни мађионичар, што му је помогло да на филму одлично мења стварност различитим специјалним ефектима. Његово најпознатије остварење је филм [Пут на месецу](#) из 1902. године.² У Лондону је 1905. године отворен први биоскоп. Технику филмске монтаже открио је Рус Сергеј Ејзенштајн, творац филма [Оклопњача Потемкин](#) (1925).

За популаризацију филма као масовне забаве заслужна је „фабрика снова“ у Холивуду. Прве „звезде“ немог филма били су Чарли Чаплин, Бастер Китон, Рудолф Валентино, Глорија Свансон, Лилијен Гиш, а касније звучног филма – Грета Гарбо, Бет Дејвис, Кларк Гејбл, Мерлин Монро. Чарли Чаплин био је енглески комичар и редитељ. Сиромашно детињство одвело га је у путујуће позориште у Холивуд. У својим филмовима створио је лик скитнице, превеликих ципела, прешироких панталона са полуцилиндром на глави. Највећи успех постигао је у немим филмовима [Дете](#) (1921), [Златна грозница](#) (1925), [Светла велеграда](#) (1931) и звучном филму [Модерна времена](#) (1936). Почетак ере звучног филма обележио је филм [Цез невач](#) из 1927. године са Ал Џолсоном у насловној улози.

Први цртани филм у историји [Фантазмагорија](#), један од првих примера традиционалне, руком цртане анимације, створио је Француз Емил Кол 1908. године, док је први звучни цртани филм био филм Волта Дизнија [Пароброд Вили](#) из 1928. године са ликом Микија Мауса.

Од 1928. године у САД-у додељује се „Оскар“, годишња награда за најзначајнија филмска достигнућа. Најстарији филмски фестивал у свету одржава се у Венецији од 1932. године, на коме је 1949. године установљена награда „Златни лав“. Кански фестивал у Француској је један од најпрестижнијих филмских фестивала данас – први је одржан 1939, а други тек 1946. године; на њему се додељује награда „Златна палма“. Најпосећенији је фестивал у Берлину са установљеном наградом „Златни медвед“.

² Препорука ученицима да погледају играни филм Мартина Скорсезеа из 2011. године [Хуго](#), како би се детаљније упознали са животом и делом Жоржа Мелијеса.

Првим српским филмом сматра се [Крунисање краља Петра I Карађорђевића](#) из 1904. године, а први играни филм је [Живот и дела бесмртног војска Карађорђа](#) из 1911. године. Значајнији филмски глумци били су Чича Илија Станојевић, Добрица Милутиновић, Љубинка Бобић и други.

Завршни део

Ученици добијају задатак да за следећи час припреме презентације филмских појмова коришћењем програма PowerPoint или Prezi. Ученике делимо у 15 парова и сваки ученички пар добија један или више појмова. Уколико је у одељењу мањи број ученика, задатак могу радити индивидуално. За извор информација упућујемо их на коришћење интернета, уџбеника ликовне културе, а посебно књиге Радивоја Андрића *Како снимити филм*.

II ЧАС – Теорија филма

Уводни део

Напомињемо да ћемо се преко презентација, које су ученици радећи у пару припремили код куће, упознати са теоријским појмовима о филму и са појединим елементима значајним за саму израду филма. На тај начин ученици стичу знања која ће им бити потребна како би се упустили у авантуру снимања филма.

Главни део

Презентације ученика:

1. пар ученика ***Подела филмова на краткометражне, средњеметражне и дугометражне*** – краткометражни филмови трају до 45 минута; средњеметражни су до сат и петнаест минута (такви филмови обично се називају филмовима за ТВ, јер су прекратки за приказивање у биоскопима и ретко се смишљено снимају), а дугометражни трају од сат и двадесет, па надаље (то су они који се гледају у биоскопима).
2. пар ученика ***Подела филмова на игране, анимиране и документарне*** – играни филмови су они са унапред смишљеном причом, која се потом претвара у филмске слике. За такав филм су обично потребни глумци. Документарни филмови су филмови о неким догађајима које не можемо контролисати. На пример, одлазак на школску кошаркашку утакмицу о којој се сними филм. У таквом филму онај који снима филм не говори играчима шта да раде, када да убаце лопту у кош и слично. Сви раде оно што раде, док се све то снима. Анимирани филмови су они у којима се испред камере не

покрећу живи људи него ствари. Најпознатији анимирани филмови су цртани филмови, али они нису једини. Постоји техника *стоп анимација* или *кадар-по-кадар*, која се користи како би одређени објекат изгледао као да се сам креће. Између сваког снимљеног кадра, објекат се помера по мало, што ствара илузију покрета када се серија кадрова прикаже као једна целина. Фигурице од глине се најчешће користе у овој врсти анимације због лакоће мењања њиховог положаја и облика, па се таква техника назива анимација глином.

3. пар ученика **Филмски жанрови** – врсте играних филмова (комедија, акциони филм, авантуристички филм, мелодрама, ратни филм, вестерн, криминалистички филм, научнофантастични филм, филм страве и ужаса и сл.).

4. пар ученика **Камера, објектив** – камера је оптички уређај за снимање филма; ради на истом принципу као и фотоапарат, али се од њега разликује по томе што појединачне слике снима једну за другом у правилним временским размацама. Објектив је део камере, сочиво. На видео и дигиталним камерама објектив је увек зум. Када се највише рашири добија се широкоугаони објектив који захвата велики угао гледања; згодан је за снимање у малим просторима, рецимо за снимање у стану. Када се зум постави на средину то је нормални зум, а када се сузи добија се телеобјектив који је одличан за снимање на отвореном.

5. пар ученика **Кадар, композиција кадра** – кадар је приказ који се види кроз камеру; део простора који снима камера и време од реза до реза или од укључивања до искључивања камере. Добра композиција настаје онда кад се ствари које се виде у кадру лепо распореде. Кадар би у мислима требало делити на трећине и по вертикали и по хоризонтали, а затим објекте или људе смештати у те трећине.

6. пар ученика **Филмско време** – време које није исто као у реалности. То је оно што је најзначајније у снимању филма – скраћивање времена. Тако се добија на брзини и динамичности; стално се дешава нешто ново.

7. пар ученика **Филмски план** – означава ширину кадра, која се рачуна у односу на људску фигуру у кадру. Постоје детаљ, врло крупни план, крупни план, амерички план или америкен, средњи план, средње крупни план, полукрупни план, руски план, полутотал, тотал.

8. пар ученика **Филмски простор** – простор који не мора бити исти као у реалности, креиран да би филм добио на лепоти. Откриле су га филмације у Русији још на самом почетку историје филма.

9. пар ученика **Подела на сцене** – свака велика промена простора представља нову сцену. У свакој сцени избором кадрова и планова треба да се одговори на три питања – Где се сцена одиграва? Ко учествује у сцени? Шта ликови у сцени раде?

10. пар ученика **Покрети камере** – статичан кадар (кадар снимљен камером који стоји на стативу или се мирно држи у руци), швенк (окретање камере којим се с једног места, без померања камере у простору, „скреће поглед“ улево или удесно), тилт (покрет камере одозго надоле или одоздо нагоре, без подизања), лифт (покрет камере одозго надоле и обратно, по вертикалној оси), фар (снимање камером која се креће по земљи).

11. пар ученика **Режија** – посао који обавља режисер, особа која на ауторски начин води, усмерава, координира и контролише процесе назване претпродукција (припреме), продукција (реализација, извођење) и постпродукција (склапање, уређивање, монтажа) аудио-визуелног или сценског дела.

12. пар ученика **Сниматељ или директор фотографије** – особа која снима филм камером, онај који намешта светло и одлучује о свим бојама у филму (сценографије и костима) и са режисером прави књигу снимања, тј. речи претвара у слике.

13. пар ученика **Сценограф; костимограф** – сценограф брине о сценографији (опрема и декор), изради или проналажењу објеката који су неопходни за снимање филма. Костимограф – креатор сценске одеће који мора да познаје начине облачења и стилове различитих епоха; израђује цртеже по којима се праве костими за глумце.

14. пар ученика **Синопис; сценарио; књига снимања** – синопис је сажет нацрт будућег филма, подлога за израду сценарија. Синопис не треба да садржати више од пет реченица. Идеју за филм треба литерарно уобличити текстом који има увод, разраду и завршетак. Олакшава разраду филма у сценарију и књизи снимања. Сценарио је прозни текст у дијалозима на којим се заснива филм; детаљан опис садржаја филма, свих радњи. Садржи број сцене, места и време дешавања, опис ликова и њиховог понашања, дијалоге или монологе. Књига снимања је незаобилазна приликом снимања и монтаже филма. Филмски ствараоци за њу воле да кажу да је филмска библија. Током снимања њом се стално служе редитељ и сниматељ, а касније и монтажер. Може се исправљати и допуњавати за време снимања. Књига снимања подељена је на сцене и кадрове који се означају редним бројем (сцене – римским бројевима, а кадрови – арапским). Описује се радња која се догађа у кадру и сви звукови. Сцене и кадрови записују се хронолошким редом (прате сценарио). Класичну

књигу снимања може пратити и филмска прича испричана сликама, цртежима или фотографијама, тзв. *storyboard*. Уз *storyboard* лакше је снимати играни филм, а за анимирани филм је обавезна. Књига снимања подељена је на две колоне. У десну колону под називом *video* записује се оно што се догађа у кадру, а у леву колону под називом *audio* записује се оно што се чује у кадру. Такође, обилује стручним филмским терминима који означавају место радње, покрете камере, филмске планове, положаје камере или ракурсе.

15. пар ученика **Монтажа** – процес који долази после снимања, када се снимљени материјал саставља у целину спајањем различитих кадрова. Снимци се детаљно прегледавају и прави се одабир најбољих, а затим се уређују специјализованим програмима (скраћују се предугачки кадрови, мењају им се места...).

Завршни део

Ученике делимо у три групе према њиховим интересовањима за врсту филма: АНИМИРАНИ ФИЛМ, ИГРАНИ ФИЛМ, ДОКУМЕНТАРНИ ФИЛМ. У оквиру своје групе ученици треба да смисле синопсис за задату категорију филма. Наставник напомиње да добром филмском пројекту претходи добра идеја. На основу написаног синопсиса, свака група добија задатак да код куће уради сценарио за филм у трајању до десет минута. Препознати ученика који пише добро, лепо и с лакоћом. Наставник српског језика у школи може помоћи корисним саветима код писања. На самом крају часа ученици добијају пример обрасца за писање сценарија, односно књиге снимања ([Прилог](#)).

III ЧАС – Како снимити филм

Уводни део

Наставник чита текст којим је један новинар листа *La Paste* још 28. децембра 1895. године, после приказивања првог филма, овако коментарисао кинематографске пројекције:

„Лепота овог проналаска почива на иновацији и генијалности самог апарата. Када ти апарати буду доступни јавности, свако ће моћи да снима своје драге особе, не више као статичне слике него и њихове покрете, акције, уобичајене гестове, да хвата говор са самих њихових усана. Тада смрт више неће бити апсолутна.“³

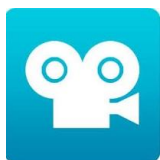
³ Дејвид А. Кук, *Историја филма*, I, Београд, 2018, 33.

Главни део

Подсећамо се да је за снимање филма потребна камера. Данас сваки паметни телефон може постати филмска камера. Ученицима напомињемо да чак постоји и Светски фестивал филмова снимљених камерама мобилних телефона. То је озбиљан фестивал, са наградама. За почетак, покушаћемо да снимимо филмове које ћемо приказати у школи.

Како би се ученици упознали са свим могућностима снимања филма и монтаже, наставник презентује примере апликација за мобилне телефоне које се бесплатно могу преузети са платформи, у зависности који оперативни систем користе (iOS – iTunes; Android – Google Play Store).

iOS/Android

iOS [Stop Motion Studio](#); Android [Stop Motion Studio](#) – апликација за снимање анимираних филмова техником стоп анимације (кадар-по-кадар). Постоји могућност повезивања другог уређаја као даљинске камере.

iOS [Magisto Video Editor & Maker](#); Android [Magisto Video Editor & Maker](#) – апликација за уређивање која пружа могућност стабилизације, препознавања лица, видео филтере, разне ефекте, како би се створили видео записи.

iOS

[MAVIS - Pro Camera](#) – врхунска апликација за прављење филмова која садржи професионалне алате за снимање. Омогућава контролу звука и формате снимања. Бесплатно се може преузети као пробна верзија у трајању од 48 сати.

[iMovie](#) – једноставна апликација за прављење филмова избором видео клипа и додавањем музике, текста и ефеката. Подржава видео запис у 4К резолуцији, што филмовима даје могућност биоскопског квалитета.

Android

[KineMaster](#) – једина професионална апликација за андроид телефоне која подржава више слојева видео записа, слика и текста, као и прецизно резање, контролу јачине звука, филтере у боји, тродимензионалне прелазе и др. Поседује могућност цртања директно на видео снимку.

[VivaVideo](#) – апликација за креирање видео снимака. Погодна је за уређивање алата за исецање и спајање снимака и потпуну контролу брзине видео записа.

[Video Show](#) – једноставна и практична апликација за уређивање и креирање филмских сцена како за филмске режисере, тако и за почетнике. Поседује широк спектар функција и мноштво лиценцираних бесплатних музичких нумера.

[Intro Maker](#) – апликација за уметање текста и музике у видео запис. Садржи добро дизајниране шаблоне, одличне фонтове и звучне ефекте.

Завршни део

Ученици преузимају одабране апликације на своје мобилне телефоне са платформе [iTunes](#) или [Google Play Store](#) и упознају се са начином коришћења. За следећи час имају задатак да у оквиру својих тимова (АНИМИРАНИ ФИЛМ, ИГРАНИ ФИЛМ, ДОКУМЕНТАРНИ ФИЛМ) сниме филм на основу већ осмишљених сценарија и припремљење књиге снимања. Истичемо значај тимског рада и поделу улога у тиму.

IV ЧАС – Ученици седме уметности представљају

Уводни део

Ученици уз помоћ наставника креирају заједнички YouTube-канал⁴ на који постављају снимљене филмове.

Главни део

Сва три тима, један за другим, покрећу филмове са YouTube-канала и преко видео-бима их приказују осталим ученицима. По завршеним пројекцијама уследиће анализа и коментари.

Завршни део

Евалуација *Шта носим са собом* – процена корисности и употребљивости стечених знања и вештина за свакодневни живот; слављење урађеног.

⁴ Пример: „Nastava istorije“ https://www.youtube.com/channel/UCTJm_acvozyTeYUVcOeskfA